

กิตติมา พุ่มซ้อน 2554: การศึกษาอุปลักษณ์ “น้ำ” ในสำนวนไทย

ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์สิริวรรณ นันทจินทุล, ประ.ด.

337 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาและความหมายของสำนวนไทยที่มีคำว่า “น้ำ” และเพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “น้ำ” เมื่อใช้เป็นอุปลักษณ์ในสำนวนไทย ข้อมูลในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คือ สำนวนไทย จำนวน 315 สำนวน จากหนังสือสำนวนไทย จำนวน 33 เล่ม ผลการศึกษาด้านที่มาและความหมายพบว่าสำนวนไทยที่มีคำว่า “น้ำ” มีที่มาของสำนวน 11 แบบ พบว่าเกิดจากธรรมชาติมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เกิดจากการกระทำ, เกิดจากสัตว์, เกิดจากอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย, เกิดจากอาหาร เครื่องใช้, เกิดจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่, เกิดจากอุบัติเหตุ, เกิดจากนิทาน วรรณคดี, เกิดจากศาสนา, เกิดจากแบบแผน ความเชื่อ ประเพณี และ เกิดจากการแข่งขันตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ด้านความหมายของคำว่า “น้ำ” เมื่อใช้เป็นอุปลักษณ์ พบว่ามีการใช้อุปลักษณ์ 43 แบบ พบการใช้ อุปลักษณ์ “น้ำ” ที่ปรากฏในสำนวนสื่อความหมายแสดงคำพูดมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สภาพการณ์, ความรู้สึก, บุคคล, การกระทำ, เป้าหมาย, สถานที่, เรื่องราว, ทรัพย์สิน, แก่นของสาระ, ความอุดมสมบูรณ์, มิตรภาพ, อุปสรรค, โอกาส, ความลำบาก, ชะตา, ผลประโยชน์, ความรวดเร็ว, ความอิสระ, จิตใจ, ประสบการณ์, ลักษณะนิสัย, การประเมินตนเอง, เครื่องชำระให้สะอาด, บุญคุณ, รสชาติ, กิจกรรม, ความคิด, ความรัก, บุคลิกภาพ, สติปัญญา, สิ่งที่ดีงาม, สิ่งสำคัญ, ความประมาท, ความสัมพันธ์, ความสามารถ, ความเหมาะสม, ช่วงเวลา, น้ำในร่างกายมนุษย์, ผลงาน, สิ่งแวดล้อม, แหล่งทรัพยากร และ อำนาจ ตามลำดับ

นอกจากนี้จากการศึกษาอุปลักษณ์ “น้ำ” ในสำนวนไทย พบการใช้การสร้างคำว่า “น้ำ” ที่เป็นคำมูล และ การสร้างคำว่า “น้ำ” ที่เป็นคำประสม พบว่ามีการใช้คำว่า “น้ำ” ที่เป็นคำมูลมากที่สุด อีกทั้งยังพบตำแหน่งที่คำว่า “น้ำ” ปรากฏในสำนวน 3 ตำแหน่ง โดยตำแหน่งที่พบมากที่สุดคือ ตำแหน่งกลางสำนวน รองลงมาคือ ตำแหน่งท้ายสำนวน และตำแหน่งต้นสำนวน ตามลำดับ